

**SINTEZE-JURISPRUDENȚA CURȚII CONSTITUȚIONALE
APLICAȚII PRACTICE**

LUMINIȚA DRAGNE

GEORGE DOREL MATEI

**DREPT CONSTITUȚIONAL ȘI
INSTITUȚII POLITICE**

II

**SINTEZE
JURISPRUDENȚA CURȚII
CONSTITUȚIONALE
APLICAȚII PRACTICE**

Copyright © 2011, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DRAGNE, LUMINIȚA

**Drept constituțional și instituții politice : sinteze,
jurisprudența Curții Constituționale, aplicații practice /**
Luminița Dragne, George Dorel Matei. - București : Pro
Universitaria, 2011

2 vol.

ISBN 978-973-129-734-7

Vol. 2. - Bibliogr. - ISBN 978-973-129-736-1

I. Matei, George Dorel

342.4(498)(075.8)

PARTEA I

SEMINARUL 1

SCURTE CONSIDERAȚIUNI PRIVIND APARIȚIA PRIMELOR ACTE CONSTITUȚIONALE ROMÂNEȘTI

1.1. Obiective

- cunoașterea evoluției constituționale a statului român;
- înțelegerea și explicarea premiselor care au stat la baza elaborării primelor acte constituționale;
- prezentarea lucrărilor didactice/științifice personale și dezbateri;
- verificare tip grilă a cunoștințelor dobândite la acest seminar;
- asigurarea unei bibliografii selective pentru aprofundarea temei.

1.2. Sinteze

Apariția primei Constituții a României a fost precedată de importante mișcări sociale și reforme care au avut loc în cele două principate române, Moldova și Țara Românească.

Primele încercări de organizare politică le întâlnim în secolul al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, încercări care s-au concretizat într-o serie de documente adoptate la vremea respectivă, cum ar fi de exemplu, Așezămintele lui Constantin Mavrocordat din 1740 și 1743, iar mai târziu Pravilniceasca Condică tipărită de Alexandru Ipsilanti în anul 1780.

În Transilvania este formulată în anul 1791, petiția cunoscută sub denumirea *Supplex Libellus Valachorum*, adresată împăratului Leopold al II-lea al Austriei.

Revoluția de la 1821 condusă de Tudor Vladimirescu, deși înfrântă, a avut ecouri pe continentul european și a adus în prim plan situația celor două principate române. Țelurile revoluției au fost consemnate în scrisori adresate Porții și în diferite documente, cel mai important fiind actul intitulat *Cererile norodului românesc* din 1821.

O importanță deosebită o are *Memoriul Cărvunarilor* din 1822, despre care s-a afirmat că este prima „întrupare a unei gândiri constituționale în

Țara Românească și cea dintâi manifestare politică a cugetării liberale”¹, aceasta era numită și Constituția Cărvunariilor.

Sfârșitul războiului ruso-turc a fost marcat de pacea de la Adrianopol din 1829, iar rezultatul negocierilor dintre Imperiul Țarist și Imperiul Otoman privind sfera de influență în cele două țări românești au fost consemnate într-un tratat semnat la 14 septembrie 1829.

Tratatul de la Adrianopol a consfințit o puternică influență a Rusiei în cele două state „Moldova și Valahia” și a consacrat pentru prima dată principiul separației puterilor.

Începând cu anul 1829, cele două principate au cunoscut schimbări profunde sociale, politice, economice și culturale.

Dar, guvernământul constituțional în România, se arată în literatura de specialitate, a luat naștere sub forma regimului parlamentar², începuturile de afirmare a acestuia datând din perioada de aplicare a *regulamentelor organice*.

Mișcarea revoluționară din Franța a avut puternice ecouri și în țările române, unele din ideile și principiile revoluției franceze fiind preluate și în documentele revoluției de la 1848 din Transilvania, Moldova și Țara Românească.

Programul de la Blaj din Transilvania, *Dorințele Partidei Naționale din Moldova* și *Proclamația de la Islaz* din Țara Românească, adoptate în anul 1848, prevedeau o serie de reglementări democratice într-un stat care urma să aibă baze constituționale, un regim parlamentar și un domn ales și care să fie căutat în toate stările societății.

Tratatul de pace de la Paris din 1856 a marcat încheierea războiului din Crimeea și a prevăzut, referitor la cele două principate române, că acestea rămân sub suveranitatea otomană dar „sub garanția puterilor contractante”, adică a puterilor semnatare ale tratatului: Austria, Franța, Anglia, Prusia, Rusia și Sardinia.

De asemenea, tratatul a stabilit convocarea în fiecare din cele două principate a unui Divan ad-hoc, compus din reprezentanții tuturor claselor sociale, care vor fi chemate să exprime dorințele populațiilor în ceea ce privește organizarea principatelor, iar înțelegerea finală cu puterea

---

¹ A.D. Xenopol, *Istoria partidelor politice în România*, vol.I, Ed. Albert Baer, București, 1910, p.99.

² T. Drăganu, *Drept constituțional și instituții politice – Tratat elementar*, vol. I, Ed. Lumina Lex, București, 1998, p.359.

suvererană va fi transmisă pentru a fi consacrată printr-o convenție încheiată de înaltele părți contractante la Paris.

Hotărârile adoptate de cele două Divane ad-hoc au fost dezbătute de o comisie a puterilor contractante și în temeiul lor a fost semnată de către puterile contractante la 19 august 1958, *Convenția de la Paris*.

Unirea principatelor române a reprezentat o nouă etapă în dezvoltarea constituțională românească.

Prin alegerea, potrivit dispozițiilor Convenției de la Paris, lui Alexandru Ioan Cuza ca domn al Moldovei la 5 ianuarie 1859 de către Adunarea Electivă a Moldovei și ca domn al Țării Românești la 24 ianuarie 1859 de către Adunarea Electivă a Valahiei, s-a realizat, în fapt, unirea celor două principate române.

În ianuarie 1862 s-a creat o singură Adunare Electivă, cu sediul la București, un singur guvern și, într-o scurtă perioadă, au fost unificate și celelalte instituții ale celor două țări.

În anul 1864, Alexandru Ioan Cuza a promulgat „Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris”, cunoscut în istorie și literatura de specialitate sub denumirea de „Statutul lui Cuza”, și legea electorală.

A.I. Cuza a fost obligat să abdice la data de 11 februarie 1866, lăsând o țară unită și deschisă la progres. Pe tronul țării a fost adus un principe străin, așa cum s-a dorit de adunările ad-hoc din 1857, în persoana lui Carol Ludovic de Hohenzollern – Sigmarigen, proclamat de corpurile legiuitoare (1 mai 1866) principe ereditar al României sub numele de Carol I.

La data de 29 iunie 1866 este adoptată de către Adunarea Constituantă o nouă constituție, inspirată după Constituția Belgiei 1931, care a fost promulgată de domnul Carol I la 30 iunie 1866 și a intrat în vigoare la data publicării ei în Monitorul Oficial, respectiv la data de 1 iulie 1866.

Constituția României din 1866 a fost considerată primul act constituțional liberal și, deși a suferit mai multe modificări de-a lungul timpului, a rămas în vigoare până în anul 1923.

Dând expresia noilor realități, întregirii țării după Marea Unire din 1918³, a fost adoptată în țara noastră Constituția de la 29 martie 1923, document ce a reprezentat un instrument juridic mult mai elaborat decât

---

³ Unirea de la Alba Iulia din 1918, a marcat o nouă etapă de dezvoltare a statului român, s-a introdus votul universal și s-a elaborat legea administrativă, precum și reforma agrară. În anul 1922, tot la Alba Iulia, au fost încoronăți ca suverani ai României, regele Ferdinand (a domnit sub numele de Ferdinand I) și regina Maria.

Constituția din 1866 și care a fost orientată nemijlocit spre cerințele dezvoltării societății într-un stat de drept⁴.

Constituția din 1923 era o constituție rigidă deoarece pentru revizuirea ei, potrivit art.129 și 130, se prevedea o procedură greoaie, complexă.

Constituția din 1938 este o constituție elaborată din inițiativa regelui Carol al II-lea, care la 10 februarie 1938 a instaurat dictatura personală. Din punct de vedere juridic, dictatura a fost consacrată prin noua constituție adoptată în același an. Proiectul legii fundamentale a fost supus plebiscitului la 24 februarie 1938, promulgată la 27 februarie și publicată în Monitorul Oficial la data de 28 februarie 1938, dată la care a intrat în vigoare.

După 23 august 1944, Constituția din 1923 a fost repusă în vigoare, dar cu unele modificări, iar prin Legea nr.363/30.12.1947 pentru constituirea Statului Român în Republica Populară Română, a fost abolită monarhia și proclamată Republica Populară Română.

Constituirea Partidului Muncitoresc Român și instaurarea regimului comunist au determinat schimbări radicale atât în plan politic cât și în plan social, economic și cultural.

În perioada regimului comunist au fost adoptate trei constituții: Constituția Republicii Populare Române din 1948, Constituția Republicii Populare Române din 1952 și Constituția Republicii Socialiste România din 1965.

Constituția din 1948 proclamă că Republica Populară Română este un stat popular, unitar, independent, suveran și că întreaga putere emană de la popor și aparține poporului. Aceasta a fost abrogată implicit prin intrarea în vigoare a *Constituției din 1952* la data de 27 septembrie 1952.

În Constituția din 1952 se arată că Republica Populară Română este un stat al oamenilor muncii de la orașe și sate, și Marea Adunare Națională era unicul organ legiutor al țării.

Constituția din 1965 a abrogat expres Constituția din 1952.

După alegerea Marii Adunări Naționale, aceasta a adoptat la 21 august 1965 o nouă constituție.

Constituția din 1965 proclamă că România este republică socialistă și că întreaga putere în Republica Socialistă România aparține poporului, liber și stăpân pe soarta sa, iar forța politică conducătoare a întregii societăți este Partidul Comunist Român.

---

⁴ C. Călinoiu, Drept constituțional și instituții politice, Ed. Victor, București, 2001, p.118.

1.3. Aplicații practice

1. Începuturile de afirmare ale guvernământului constituțional sub forma regimului parlamentar în România datează din perioada:

- a. Regulamentelor organice;
- b. Memoriului Cărvunarilor;
- c. Supplex Libellus Valachorum;
- d. niciuna din variantele de mai sus;

2. Prin Regulamentele organice a fost consacrat pentru prima dată:

- a. regimul semiprezidențial;
- b. separarea puterilor statului;
- c. primele elemente ale unei viitoare monarhi constituționale;
- d. niciuna din variantele de mai sus;

3. Proclamația de la Islaz a fost un program adoptat de mișcarea revoluționară din:

- a. Transilvania;
- b. Țara Românească;
- c. Moldova;
- d. niciuna din variantele de mai sus;

4. Prima Constituție a României a fost formată din:

- a. Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris;
- b. Legea electorală;
- c. ambele documente arătate la lit.a și b;
- d. niciuna din variantele de mai sus;

5. Conform Statutului lui Cuza reprezentanța națională era formată din:

- a. Corpul Ponderator și Adunarea Electivă;
- b. Senatul și Camera Deputaților;
- c. Adunarea Electivă;
- d. niciuna din variantele de mai sus;

6. Statutul lui Cuza a introdus pentru prima dată:

- a. sistemul unicameral;
- b. sistemul bicameral;
- c. organizarea adunării electivă;
- d. niciuna din variantele de mai sus;

7. Legea electorală cuprinde reglementări privind:

- a. condițiile pentru a alege și a fi ales;
- b. organizarea și desfășurarea alegerilor;
- c. pedepsele pentru infracțiunile electorale;
- d. niciuna din variantele de mai sus;

8. Constituția României din 1866 a consacrat:

- a. caracterul indivizibil și unitar al statului român;
- b. caracterul democrat al Principatelor Unite Române;
- c. caracterul independent al statului român;
- d. niciuna din variantele de mai sus;

9. Prin Constituția României din 1923 a fost înființate:

- a. Curtea de Casație;
- b. Consiliul Legislativ;
- c. Corpul Ponderator;
- d. niciuna din variantele de mai sus;

10. Constituția României din 1938 a fost elaborată din inițiativa:

- a. Regelui Ferdinand I;
- b. Regelui Carol al II-lea;
- c. Regelui Mihai I;
- d. niciuna din variantele de mai sus;

11. În cadrul Constituției din 1938 puterea executivă este încredințată:

- a. Regelui;
- b. Parlamentului;

- c. Guvernului;
- d. niciuna din variantele de mai sus;

12. Conform Constituției din 1938, avea dreptul de a fi ales în Adunarea Deputaților cetățeanul care a împlinit vârsta de:

- a. 18 ani;
- b. 25 ani
- c. 35 ani
- d. niciuna din variantele de mai sus;

13. În perioada regimului comunist, până la adoptarea Constituției din 1948:

- a. au fost adoptate noi acte cu caracter constituțional;
- b. a fost repusă în vigoare Constituția din 1923;
- c. a fost menținută Constituția din 1938;
- d. niciuna din variantele de mai sus;

14. Potrivit Constituției României din 1948:

- a. funcția de președinte nu exista;
- b. președintele era ales de Marea Adunare Națională;
- c. atribuțiile funcției de președinte erau exercitate de Guvern;
- d. niciuna din variantele de mai sus;

15. Constituția din 1948 a declarat că toate bunurile:

- a. intră în proprietatea statului fără nici o despăgubire;
- b. aparțin statului;
- c. sunt naționalizate fără excepție;
- d. niciuna din variantele de mai sus;

16. Prin Constituția României din 1952 puterea legislativă era încredințată:

- a. unui Parlament unicameral;
- b. Marii Adunări Naționale;
- c. Prezidiului Marii Adunări Naționale;

d. niciuna din variantele de mai sus;

17. Regimul parlamentar consfințit de Constituția din 1952 era unul :

a. unicameral;

b. bicameral;

c. nu exista parlament ci doar Prezidiul republicii, organ cu putere legislativă;

d. niciuna din variantele de mai sus;

18. Constituția României din 1952 garanta:

a. libertatea de conștiință;

b. dreptul la muncă;

c. dreptul la pensie;

d. niciuna din variantele de mai sus;

19. România a fost proclamată republică socialistă prin:

a. Constituția din 1948;

b. Constituția din 1952;

c. Constituția din 1965;

d. niciuna din variantele de mai sus;

20. Conform Constituției României din 1965 forța politică conducătoare a întregii societăți era:

a. Marea Adunare Națională;

b. Partidul Comunist Român;

c. Președintele republicii;

d. niciuna din variantele de mai sus.

1.4. Teme de referat

◆ Primele acte constituționale și importanța lor;

◆ Reformele lui A.I. Cuza și cum s-au reflectat în Statutul lui Cuza și Legea electorală din 1864;

◆ Organizarea statului consacrată prin Constituția României din 1866;

- ◆ Constituția României din 1923 și Constituția României din 1938. Comparație;
- ◆ Constituțiile adoptate după 23 august 1944 și până în decembrie 1989;
- ◆ Necesitatea elaborării și adoptării unei noi constituții după revoluția din decembrie 1989.

1.5. Bibliografie

- L. Dragne, Drept constituțional și instituții politice - Curs universitar, vol.II, Ed. Universul Juridic, București, 2009;
- C. Călinoiu, V. Duculescu, Drept constituțional și instituții politice, Ediție revăzută și completată, Ed. Lumina Lex, București, 2005;
- I. Muraru, E.S. Tănăsescu, Drept constituțional și instituții politice, vol. I/Ediția a XI-a, Ed. All Beck, București, 2003;
- C. Călinoiu, Drept constituțional și instituții politice, Ed. Victor, București, 2001;
- T. Drăganu, Drept constituțional și instituții politice – Tratat elementar, vol. I, Ed. Lumina Lex, București, 1998;
- Ș. Zeletin, Neoliberalismul, București, Ed. Scripta, 1992;
- T. Drăganu, Începuturile și dezvoltarea regimului parlamentar în România până în 1916, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1991;
- N. Bălcescu, Opere, vol.I, Ed. Academiei, București, 1953.

SEMINARUL 2

CONSTITUȚIA ROMÂNIEI DIN 1991. REVIZUIREA CONSTITUȚIEI ROMÂNIEI

2.1. Obiective

- înțelegerea premiselor care au stat la baza elaborării unei noi constituții după revoluția din decembrie 1989;
- prezentarea și cunoașterea documentelor cu valoare constituțională adoptate în perioada decembrie 1989 - decembrie 1991;
- înțelegerea modului de elaborare și adoptare a Constituției României din 1991 și conținutului normativ al acesteia;
- explicarea necesității reformei constituționale concretizată, în anul 2003, prin revizuirea Constituției României din 1991;
- înțelegerea procedurii de revizuire a constituției și explicarea prevederilor care nu pot fi supuse revizuirii;
  - decizii ale Curții Constituționale relevante în domeniu;
  - prezentarea lucrărilor didactice/științifice personale și dezbateri;
  - verificare tip grilă a cunoștințelor dobândite la acest seminar;
  - asigurarea unei bibliografii selective pentru aprofundarea temei.

2.2. Sinteze

Premisele elaborării unei noi constituții. Revoluția din decembrie 1989 a determinat apariția unui nou organism politic, Frontul Salvării Naționale, al cărui Consiliu a preluat întreaga putere politică, fiind dizolvate toate structurile de putere ale fostului regim comunist.

Primul comunicat dat de Consiliul Frontului Salvării Naționale a fost cel din 22 decembrie 1989 prin care s-a dispus: dizolvarea tuturor structurilor de putere ale clanului Ceaușescu; demiterea Guvernului; încetarea activității Consiliului de Stat și a instituțiilor sale etc. De asemenea, Comunicatul mai prevedea: abandonarea rolului conducător al unui singur partid și statornicirea unui sistem democratic pluralist de guvernământ; organizarea de alegeri libere; separația puterilor în stat; alegerea tuturor conducătorilor politici pentru unul sau cel mult două

mandate etc.

Prin Decretul-lege nr. 2 din 27 decembrie 1989⁵, a fost legitimată existența noului organism creat.

Acest act privea constituirea, organizarea și funcționarea Consiliului Frontului Salvării Naționale și se menționează pentru prima dată că forma de guvernământ a țării este republica. Decretul mai prevedea că s-a constituit Consiliul Frontului Salvării Naționale ca „organ suprem al puterii de stat”, având atribuții specifice unui parlament, iar președintele Consiliului avea atribuțiile specifice funcției de șef al statului.

După revoluția din decembrie 1989 au fost adoptate, pe lângă Decretul-lege nr. 2/1989 care a avut un caracter provizoriu și alte acte cu valoare constituțională cum sunt: Decretul-lege nr.8/31.12.1989 privind înregistrarea și funcționarea partidelor politice⁶; Decretul-lege nr.81/09.02.1990 privind Consiliul Provizoriu de Uniune Națională⁷, Decretul-lege nr.82/1990 privind componența Consiliul Provizoriu de Uniune Națională și a biroului executiv al acestuia, precum și comisiile de specialitate ale consiliului⁸, Decretul-lege nr.92/18.03.1990 pentru alegerea Parlamentului și a Președintelui României⁹.

Potrivit dispozițiilor Decretului-lege nr.92/1990, Camera Deputaților și Senatul, reunite în ședință comună ca Adunare Constituantă, desfășurându-și activitatea în baza propriului regulament, a hotărât alegerea unei Comisii pentru redactarea proiectului Constituției României. După elaborarea propriu-zisă a proiectului, acesta a fost supus spre aprobare Adunării Constituante, iar după adoptare, Constituția a fost supusă aprobării poporului prin referendumul național organizat în data de 8 decembrie 1991. Constituția României, potrivit art. 149, a intrat în vigoare la data aprobării ei prin referendum.

Constituția României din 1991 era formată din 152 de articole grupate în șapte titluri:

I. Principii generale.

II. Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale, titlu care la rândul său este structurat în patru capitole: Dispoziții comune; Drepturile și libertățile fundamentale; Îndatoririle fundamentale și Avocatul Poporului.

---

⁵ Publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.4/27.12.1989.

⁶ Publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.9/31.12.1989.

⁷ Publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.27/10.02.1990.

⁸ Publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.28/14.02.1990.

⁹ Publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.35/18.03.1990.

III. Autoritățile publice, titlu care cuprinde următoarele capitole: Parlamentul; Președintele României; Guvernul; Raporturile Parlamentului cu Guvernul; Administrația publică; Autoritatea judecătorească.

IV. Economia și finanțele publice.

V. Curtea Constituțională.

VI. Revizuirea Constituției.

VII. Dispoziții finale și tranzitorii.

Revizuirea Constituției României. Dispozițiile Constituției României din 1991 au fost adaptate la condițiile de tranziție prin care a trecut statul nostru. Dar, cu trecerea anilor, s-a constatat că este necesară modificarea prevederilor sale dat fiind transformările prin care a trecut societatea. În anul 2002 reforma constituțională susținută de majoritatea partidelor politice, reprezentanți ai societății civile, precum și de specialiști în domeniul dreptului constituțional s-a concretizat prin adoptarea de către Parlamentul României a Hotărârii nr. 23 din 25 iunie 2000 prin care s-a constituit Comisia pentru elaborarea propunerii legislative privind revizuirea Constituției României din 1991.

Legea de revizuire a Constituției României din 1991 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.669/22.09.2003 și aprobată prin referendumul național organizat în perioada 18-19 octombrie 2003, confirmat prin Hotărârea nr. 3/22.10.2003 a Curții Constituționale a României.

Constituția României este o constituție rigidă deoarece pentru revizuirea ei este necesară o procedură specială. În plus, legiitorul constituent, la adoptarea Constituției, a prevăzut și anumite limite ale revizuirii ei.

Potrivit art. 150 din Constituția României, republicată, revizuirea Constituției poate fi inițiată de:

- a) Președintele României la propunerea Guvernului;
- b) cel puțin o pătrime din numărul deputaților sau al senatorilor;
- c) cel puțin 500.000 de cetățeni cu drept de vot.

Cetățenii care inițiază revizuirea Constituției trebuie să provină cel puțin din jumătate din județele țării, iar în fiecare din aceste județe sau în municipiul București trebuie să fie înregistrate cel puțin 20.000 de semnături în sprijinul acestei inițiative (alin. 2).

Conform textului constituțional - art.146 alin. 1 lit.a), teza finală – Curtea Constituțională se pronunță din oficiu asupra inițiativelor de revizuire a Constituției.

Competența de a modifica Constituția potrivit textului constituțional

revine celor două adunări legiuitoare, care deliberează separat și hotărăsc cu o majoritate calificată.

Revizuirea este definitivă, potrivit art.151 alin.3, după aprobarea ei prin referendum,, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire.

Curtea Constituțională, potrivit art.146 ali.1 lit.i din Constituție, nu numai că are ca atribuție să vegheze la respectarea procedurii pentru organizarea și desfășurarea referendumului dar are și competența de a confirma rezultatele acestuia.

Pentru ca legea de revizuire să intre în vigoare, ea trebuie să fie promulgată de Președintele României și publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Limitele revizuirii Constituției în raport cu *obiectul revizuirii* :

- *nu pot fi revizuite dispozițiile privind caracterul național, independent, unitar și indivizibil al statului român, forma republicană de guvernământ, integritatea teritoriului, independența justiției, pluralismul politic și limba oficială (art 152, alin.1 din Constitutia Romaniei);*

- *nu poate fi făcută nici o revizuire dacă are ca rezultat suprimarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale cetățenilor sau a garanțiilor acestora (alin.2);*

Limitele revizuirii Constituției în raport cu *circumstanțele în care se solicită revizuirea* :

- *pe durata stării de asediu sau a stării de urgență și în timp de război, Constituția nu poate fi revizuită;*

- *pe durata prelungirii mandatului celor două camere, până la întrunirea legală a noului Parlament, Constituția nu poate fi revizuită (art.64 alin.4).*

Jurisprudența Curții Constituționale

▪ **Decizia nr. 148 din 16 aprilie 2003** privind constituționalitatea propunerii legislative de revizuire a Constituției României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.317 din 12.05.2003.

Curtea Constituțională urmează să examineze însă dacă dispozițiile referitoare la aderarea la structurile euroatlantice aduc atingere limitelor revizuirii, prin raportare la conceptele de suveranitate și de independență.

Cu privire la suveranitatea statului, ca trăsătură peremptorie a acestuia, Curtea observă că ea nu intră sub incidența art.148 din Constituție, care

stabilește limitele revizuirii Constituției, în schimb intră sub această incidență caracterul independent al statului român. Independența este o dimensiune intrinsecă a suveranității naționale, chiar dacă este consacrată de sine stătător în Constituție. În esență, independența are în vedere dimensiunea exterioară a suveranității naționale, conferind statului deplina libertate de manifestare în relațiile internaționale. Sub acest aspect este evident că aderarea la structurile euroatlantice se va face în temeiul exprimării independente a voinței statului român, nefiind vorba de o manifestare de voință impusă de o entitate exterioară României. Din acest punct de vedere Curtea constată că introducerea celor două noi articole¹⁰ în Constituție - art.145¹ și 145² - *nu reprezintă o încălcare a dispozițiilor constituționale privitoare la limitele revizuirii.*

▪ **Decizia nr. 112 din 19 aprilie 2001** asupra sesizării de neconstituționalitate a prevederilor art.17, art.40 alin.(7), art.43 alin.(3), art.51, art.68 alin.(2), art.90 alin.(2) și (3), art.106 alin.(8), art.110 și

---

¹⁰ După articolul 145 se introduce un nou titlu cu denumirea "Integrarea euroatlantică", cuprinzând două articole:

a) Articolul 145¹, cu denumirea "Integrarea în Uniunea Europeană" și următorul cuprins:

"Art.145¹ - (1) Aderarea României la tratatele constitutive ale Uniunii Europene, în scopul transferării unor atribuții către instituțiile comunitare, precum și al exercitării în comun cu celelalte state membre a competențelor prevăzute în aceste tratate, se face prin lege adoptată în ședința comună a Camerei Deputaților și Senatului cu majoritatea de două treimi din numărul deputaților și senatorilor.

(2) Ca urmare a aderării, prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum și ale reglementărilor derivate din acestea, care au caracter obligatoriu, au prioritate față de dispozițiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare.

(3) Prevederile din alin.(1) și (2) se aplică, în mod corespunzător, și pentru aderarea la actele de revizuire a tratatelor constitutive ale Uniunii Europene.

(4) Președintele României, Parlamentul și Guvernul garantează aducerea la îndeplinire a obligațiilor rezultate din actul aderării și prevederile alin.(2).

(5) Guvernul transmite celor două Camere ale Parlamentului proiectele actelor cu caracter obligatoriu înainte ca acestea să fie supuse aprobării instituțiilor Uniunii Europene."

b) Articolul 145², cu denumirea "Aderarea la Tratatul Atlanticului de Nord" și următorul cuprins:

"Art.145² - Prevederile articolului 145¹ se aplică, în mod corespunzător, și în ceea ce privește aderarea României la Tratatul Atlanticului de Nord."

art.145—148¹¹ din Legea administrației publice locale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.280 din 30.05.2001.

---

¹¹ Textele care fac obiectul sesizării au următorul cuprins:

Art.17: "În unitățile administrativ-teritoriale în care cetățenii aparținând minorităților naționale au o pondere de peste 20% din numărul locuitorilor autoritățile administrației publice locale vor asigura folosirea, în raporturile cu aceștia, și a limbii materne, în conformitate cu prevederile Constituției, ale prezentei legi și ale convențiilor internaționale la care România este parte.";

Art.40 alin.(7): "În comunele sau orașele în care cetățenii aparținând unei minorități naționale au o pondere de peste 20% din numărul locuitorilor ordinea de zi se aduce la cunoștință publică și în limba maternă a cetățenilor aparținând minorității respective.";

Art.43 alin.(3): "Lucrările ședințelor se desfășoară în limba română, limba oficială a statului. În consiliile locale în care consilierii aparținând unei minorități naționale reprezintă cel puțin o treime din numărul total, la ședințele de consiliu se poate folosi și limba maternă. În aceste cazuri se va asigura, prin grija primarului, traducerea în limba română. În toate cazurile documentele ședințelor de consiliu se întocmesc în limba română.";

Art.51: "În unitățile administrativ-teritoriale în care cetățenii aparținând unei minorități naționale au o pondere de peste 20% din numărul locuitorilor hotărârile cu caracter normativ se aduc la cunoștință publică și în limba maternă a cetățenilor aparținând minorității respective, iar cele cu caracter individual se comunică, la cerere, și în limba maternă.";

Art.68 alin.(2): "Primarul îndeplinește și alte atribuții prevăzute de lege sau de alte acte normative, precum și însărcinările date de consiliul local.";

Art.90 alin.(2) și (3): "(2) În unitățile administrativ-teritoriale în care cetățenii aparținând unei minorități naționale au o pondere de peste 20% din numărul locuitorilor, în raporturile lor cu autoritățile administrației publice locale și cu aparatul propriu de specialitate, aceștia se pot adresa, oral sau în scris, și în limba lor maternă și vor primi răspunsul atât în limba română, cât și în limba maternă.

(3) În condițiile prevăzute la alin.(2), în posturile care au atribuții privind relații cu publicul vor fi încadrate și persoane care cunosc limba maternă a cetățenilor aparținând minorității respective.";

Art.106 alin.(8): "În județele în care cetățenii aparținând unei minorități naționale au o pondere de peste 20% din numărul locuitorilor ordinea de zi se aduce la cunoștință publică și în limba maternă a cetățenilor aparținând minorității respective.";

Art.110: "Dispozițiile art.43, art.45—54 și art.56 se aplică în mod corespunzător.";

Art.145: "(1) În fiecare județ și în municipiul București se organizează o comisie consultativă.

(2) Comisia consultativă este formată din: prefect și președintele consiliului județean; subprefect și vicepreședinții consiliului județean; secretarul general al prefecturii și secretarul general al județului; primarul municipiului reședință de județ, respectiv primarul general, viceprimarii și secretarul general al municipiului București; primarii orașelor și comunelor din județ, respectiv primarii sectoarelor municipiului București; șefii serviciilor publice descentralizate ale ministerelor și ale celorlalte organe

---

centrale organizate la nivelul județului sau al municipiului București; șefii compartimentelor din aparatul propriu de specialitate al consiliului județean, respectiv al Consiliului General al Municipiului București; conducătorii regiilor autonome de interes județean, ai sucursalelor regiilor autonome de interes național și ai societăților naționale din județul respectiv sau din municipiul București, precum și conducătorii altor structuri organizate în județ sau în municipiul București.

(3) La lucrările Comisiei consultative pot fi invitate și alte persoane a căror prezență este considerată necesară.";

Art.146: "(1) Comisia consultativă se convoacă de prefect și de președintele consiliului județean, respectiv de primarul general al municipiului București, o dată la două luni sau ori de câte ori este necesar.

(2) Lucrările comisiei consultative sunt conduse prin rotație de prefect și de președintele consiliului județean.

(3) Secretariatul comisiei consultative este asigurat de 2 funcționari din aparatul propriu al prefectului și de 2 funcționari din aparatul propriu al consiliului județean.";

Art.147: "(1) Comisia consultativă dezbate și își însușește prin consens programul anual orientativ de dezvoltare economică și socială al județului, respectiv al municipiului București, pe baza Programului de guvernare acceptat de Parlament.

(2) Programul orientativ de dezvoltare economică și socială al județului, respectiv al municipiului București, se comunică serviciilor publice descentralizate ale ministerelor și ale celorlalte organe centrale, filialelor din județ ale regiilor autonome sau ale societăților naționale, regiilor autonome de interes local și societăților comerciale și serviciilor publice de interes local interesate, precum și autorităților administrației publice locale și județene.

(3) În cadrul reuniunilor comisiei consultative pot fi convenite și alte acțiuni ce urmează să fie întreprinse de prefect și de serviciile publice descentralizate ale ministerelor și ale altor autorități ale administrației publice centrale de specialitate organizate în județ, pe de o parte, și de consiliul județean și serviciile publice de sub autoritatea acestuia, pe de altă parte, în scopul armonizării măsurilor prevăzute în Programul de guvernare cu activitățile desfășurate de autoritățile administrației publice locale și județene, în conformitate cu atribuțiile și responsabilitățile ce le revin, potrivit legii.";

Art.148: "(1) Pentru dezbateră și elaborarea unor soluții operative, precum și pentru informarea reciprocă cu privire la principalele acțiuni ce urmează să se desfășoare pe teritoriul județului se constituie în fiecare județ un comitet operativ-consultativ, format din prefect și președintele consiliului județean, subprefect și vicepreședinții consiliului județean, secretarul general al prefecturii, secretarul general al județului și primarul municipiului reședință de județ.

(2) În municipiul București comitetul operativ-consultativ este format din prefect și primarul general al Capitalei, subprefecții și viceprimarii municipiului București, secretarul general al prefecturii și secretarul general al municipiului București, precum și din primarii sectoarelor municipiului București.

(3) Comitetele operativ-consultative se întrunesc săptămânal, de regulă luni, iar ședințele acestuia sunt conduse prin rotație de prefect, președintele consiliului județean și, respectiv, de primarul general al municipiului București.

Din analiza conținutului sesizării rezultă că autorii acesteia formulează trei categorii de critici de neconstituționalitate, grupate după cum urmează:

1. Cu privire la prevederile art.17, art.40 alin.(7), art.43 alin.(3), art.51, art.90 alin.(2) și (3), art.106 alin.(8) și ale art.110 din lege, care reglementează folosirea limbii materne în raporturile dintre cetățenii aparținând unei minorități naționale și autoritățile administrației publice locale, în obiecția de neconstituționalitate se invocă încălcarea art.6 alin.(1), art.13, art.16 alin.(1) și art.72 alin.(1) și (2) din Constituție¹².

2. Referitor la dispozițiile art.68 alin.(2) din lege, care reglementează raporturile dintre primar și consiliul local, se susține că acestea contravin prevederilor art.120 alin.(1) și (2) din Constituție¹³.

3. În sfârșit, în ceea ce privește dispozițiile legale care reglementează "*Comisia consultativă județeană*", se invocă încălcarea prevederilor art.120 din Constituție, intitulat "*Autorități comunale și orășenești*", precum și ale art.121 din Constituție, intitulat "*Consiliul județean*", texte constituționale în conținutul cărora nu există nici o reglementare referitoare la comisia consultativă județeană.

Analizând conținutul celor trei categorii de critici de neconstituționalitate formulate, Curtea reține următoarele:

I.1. În legătură cu critica formulată de autorii sesizării asupra dispozițiilor art.17, art.40 alin.(7), art.43 alin.(3), art.51, art.90 alin.(2) și

---

(4) În cadrul comitetului operativ-consultativ se poate stabili inițierea, de comun acord, a unor proiecte de hotărâre a Guvernului sau, potrivit competențelor decizionale specifice fiecărei instituții și autorități, emiterea de ordine ale prefectului, dispoziții ale președintelui consiliului județean ori inițierea de hotărâri ale consiliului județean, care să concretizeze măsurile stabilite de comun acord."

¹² Textele au următorul cuprins:

Art.6 alin.(1): "Statul recunoaște și garantează persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase.";

Art.13: "În România, limba oficială este limba română.";

Art.16 alin.(1): "Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări.";

Art.72 alin.(1) și (2): "(1) Parlamentul adoptă legi constituționale, legi organice și legi ordinare.

(2) Legile constituționale sunt cele de revizuire a Constituției."

¹³ Art.120 alin. (1) și (2): "(1) Autoritățile administrației publice, prin care se realizează autonomia locală în comune și orașe, sunt consiliile locale alese și primarii aleși, în condițiile legii.

(2) Consiliile locale și primarii funcționează, în condițiile legii, ca autorități administrative autonome și rezolvă treburile publice din comune și din orașe."

(3), art.106 alin.(8) și ale art.110 din Legea administrației publice locale, prin raportare la prevederile constituționale ale art.13, Curtea constată că nici unul dintre textele de lege menționate nu declară limba vreunei minorități naționale ca limbă oficială. Dimpotrivă, în alin.(3) al art.43, reluându-se dispoziția constituțională a art.13, se prevede că limba română este limba oficială a statului. Pe de altă parte, din cuprinsul textelor legale criticate rezultă în mod expres că, atunci când ponderea populației aparținând unei minorități naționale este semnificativă, depășind 20% din totalul populației unității administrativ-teritoriale, se va asigura folosirea în raporturile cu autoritățile administrației publice, ca și în actele ce se aduc la cunoștință publică, și a limbii materne a cetățenilor aparținând minorității respective, fără a se încălca statutul de limbă oficială al limbii române. De altfel art.17, art.40 alin.(7), art.43 alin.(3), art.51, art.90 alin.(2), art.106 alin.(8) din lege utilizează fără echivoc formulările "*și în limba maternă*" sau "*și a limbii materne*". De asemenea, în alin.(3) al art.43, reglementându-se posibilitatea ca, în consiliile locale în care consilierii aparținând unei minorități naționale reprezintă cel puțin o treime din numărul total, la ședințele de consiliu să se poată folosi și limba maternă, se prevede că în aceste cazuri "*se va asigura, prin grija primarului, traducerea în limba română*". De asemenea, tocmai în considerarea statutului de limbă oficială al limbii române, textul prevede că, "*În toate cazurile, documentele ședințelor de consiliu se întocmesc în limba română*". Toate aceste precizări au neîndoiește semnificația afirmării caracterului de limbă oficială al limbii române.

Art.17 din Legea administrației publice locale precizează că în unitățile administrativ-teritoriale în care cetățenii aparținând minorităților naționale au o pondere de peste 20% din numărul locuitorilor autoritățile administrației publice locale vor asigura folosirea, în raporturile cu aceștia, și a limbii materne, în conformitate cu prevederile Constituției și cu cele "*ale convențiilor internaționale la care România este parte*". Sub acest din urmă aspect Curtea reține, spre exemplu, prevederile cuprinse în art.10 pct.2 din Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale (ratificată de România prin Legea nr.33 din 29 aprilie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.82 din 4 mai 1995), prevederi potrivit cărora "*În ariile locuite tradițional sau în număr substanțial de persoane aparținând minorităților naționale, dacă aceste persoane solicită acest lucru și acolo unde această cerere corespunde unei nevoi reale, părțile se vor strădui să asigure, în măsura posibilului, condiții care să permită*